

RAB BEATRIX

Megyei Képzőművészeti Vetélkedők egy szolnoki iskolában¹ 2007–2016

Kell egy különleges, egy rendhagyó verseny!

Még pályám elején, az egykori Mátyás Király Általános Iskolában részt vállalhattam az ottani iskolanap keretein belül szerveződő megyei rajzversenyek lebonyolításában, melyeknek később magam is voltam főszervezője. Több rajzpályázat szervezésében, kiírásának elkészítésében segédkeztem a hosszú évek alatt, többször kértek fel zsűrizésre is, és rajz szakosként természetesen tisztában vagyok a rajzversenyek, pályázatok másik, tanári oldalával is: több száz alkalommal készítettem föl tanítványaimat ilyen megmértetésekre. Az élmények és tapasztalatok folyamatosan gyűltek bennem, és egyre inkább éreztem, hogy szükség lenne egy nagyszabású és különleges, újszerű, szokatlan vetélkedést útjára indítani.

Ezen elképzelésem nyomán született meg az elhatározás és vágtam bele a megyei szintű képzőművészeti alkotóverseny elindításába.

A MEGYEI KÉPZŐMŰVÉSZETI VETÉLKEDŐ INNOVÁCIÓINAK BEMUTATÁSA – MIBEN MÁS EZ A VERSENY, MINT A TÖBBI?

Szellemiség – miért van szükség egy ilyen versenyre?

A legnagyobb különbséget a megmértetés szellemiségében látom. A jelenleg működő összes verseny – nem pályázat – amire tanítványaimmal benevezhetek – legyen az városi, megyei, esetleg országos levelezős verseny – minden esetben egy adott szöveghez köthető, kizárólag kétdimenziós, illusztratív alkotás benevezésére ad lehetőséget. Azokon a számunkra is elérhető versenyeken, amelyeken fizikailag is részt lehet venni, az alkotást ott helyben kell elkészíteni – általában igen szűkösre szabott idő alatt – amire sajnos nem lehet előzetesen fölkészülni, mivel az illusztrálandó szöveget, témát a gyerekek a verseny helyszí-

¹ A Szolnoki Fiumei Úti Általános Iskolában. Ez az írás a szerző mestertanári dolgozatának egy részlete. Olvasóink az előző lapszámunk képanyagaként már láthatták a program jegyében idén lezajlott X. Komplex Művészeti Vetélkedő legszebb képzőművészeti és irodalmi anyagából készült válogatást. (2016-tól, a dolgozat megszületése után, már irodalmi kategóriával is bővültek a lehetőségek.) Úgy gondoljuk, a képek, az idézetek és az írás együtt jelzik Rab Beatrix szakmai törekvéseinek körvonalait. S egyúttal egy városi iskola minőségi lehetőségeit. Ugyanakkor ez a mestertanári portfólióból való részlet mintát is adhat a mestertanári dolgozatát készítő pedagógus kollégáknak. (A Szerk.)

nén kapják kézhez; ott, pillanatok alatt kell ihletet kapniuk és alkotásaikat igen gyorsan elkészíteniük. Az évek alatt bennem felgyülemlett tapasztalatok, gyerekekkel, kollégákkal történő konzultációk és tudatos kutatómunka eredményeként született meg bennem egy olyan vetélkedés ötlete, amely más oldalról közelíti meg a témát. Mint ahogy arról tanulunk is az iskolában, a nagy alkotóművészek is egy-egy nagyobb alkotásukhoz – akár fölkerésre, akár saját indíttatásból készítik műveiket – előzetesen alaposan utánanéznék a témának, számtalan tervet, vázlatot készítenek – tehát magukban földolgozzák, „megemésztik”. A tapasztalatom pedig az volt, hogy erre a gyerekeknek is igényük, szükségük lenne. Ezért ezen a versenyen már a versenykiírásban fölvetem a témát, amihez egy inspiráló, gondolatébresztő ihletet, általam készített, irodalmi leírást is adok, kicsit kibontva a címet, a tárgyat, ötleteket adva a feldolgozáshoz. A téma ízlelgetésére, a felkészülésre általában 1–2 hónap áll a versenyzők rendelkezésére. A felkészülési időszak alatt a tanároknak nem kis feladat háru-
 lan, hiszen a téma és tanítványaik ismeretében kell kiválogatniuk az adott évi verseny résztvevőit, az alkalmazott technikát, illetve mentorálni tanítványaikat a tervezőmunka, vázlatok készítése során. Ez pedig egy igazi mester és tanítvány között létrejövő komoly munka, alkotói tevékenység – a tehetséggondozásnak egy igen magas, személyre szabottan megvalósuló szintje. A verseny helyszínére a gyerekek ezeket az előzetes terveket, vázlatokat, ötleteket természetesen behozhatják és használhatják,

miképpen a képzőművészeknek is rendelkezésére áll mindenféle terv, vázlat, képi és tárgyi anyag a „nagy művük” elkészítéséhez, s nem utolsó sorban idejük is van a megalkotáshoz. A munkára szánt idő három óra, ez az alkotásra szükségesnek és elegendőnek is bizonyult.

Nem (csak) rajzverseny...

A másik nagy újdonsága ennek a versenynek, hogy nem kizárólag kétdimenziós alkotásokban – rajzban, grafikában, festményben – lehet gondolkodni, hanem már a kezdetekkor útjára indítottam egy új kategóriát, a szobrászatot és domborműkészítést. Saját szakköri tapasztalataim azt mutatják, hogy a gyerekek nagyon szeretnek mintázni, képlékeny anyagokkal dolgozni, vagy keményebb anyagokból faragni, barkácsolni, konstruálni. Fantasztikus alkotások születnek például az iskolai ökonapon is, amikor hulladékokat kell újrahasznosítani valamiféle közös alkotás során. Nem egy tanítványom van, aki sokkal inkább

térben gondolkodik, sokkal sikeresebb a háromdimenziós alkotások készítésében, mint mondjuk rajzolásban. Korábban őket nem igazán sikerült sikerélményhez juttatnom a rajzversenyeken, viszont ezeken a vetélkedőkön több lélegzetelállító alkotás születik. A kollégák egyelőre még bátortalanul kezelik a szobrászat, dombormű lehetőségét, kevesen vállalkoznak erre a kategóriára felkészíteni tanítványaikat; szükséges némi gyözködés és a tény tudatosítása pedagógusokban: az a

a téma ízlelgetésére, a felkészülésre általában 1–2 hónap áll a versenyzők rendelkezésére

nem egy tanítványom van, aki sokkal inkább térben gondolkodik

van, aki sokkal inkább térben gondolkodik, sokkal sikeresebb a háromdimenziós alkotások készítésében, mint mondjuk rajzolásban. Korábban őket nem igazán sikerült sikerélményhez juttatnom a rajzversenyeken, viszont ezeken a vetélkedőkön több lélegzetelállító alkotás születik. A kollégák egyelőre még bátortalanul kezelik a szobrászat, dombormű lehetőségét, kevesen vállalkoznak erre a kategóriára felkészíteni tanítványaikat; szükséges némi gyözködés és a tény tudatosítása pedagógusokban: az a

néhány gyerek, aki a térben gondolkodik, alkot, sokkal sikeresebb tud lenni ebben a kategóriában.

Minden percet aktívan, avagy a holtidő hasznos felhasználása

Vetélkedőnk harmadik nagy újdonsága egy probléma megoldásaként született. Mint ahogy fentebb írtam, a versenynapon az alkotómunkára három óra hossza áll a versenyzők rendelkezésére. Ez nem kevés, és mindig szervezési nehézségeket okozott, amíg az iskolanapunk keretein belül rendeztük a versenyt. Mindig sokkal később fejeződött be a mi programunk, mint a többi verseny, miattunk nem lehetett keretet adni a versenynapnak egy nyitó- és zárórészsel. Később ugyan külön napra került a vetélkedő, de általában péntek délutánra, a tanítás utáni időszakra, ami azt eredményezte, hogy hiába próbáltuk a délelőtti tanítási időszakot rövidebbre venni, a verseny megnyitójáról mindennemű műsort levenni, a nagyszámú résztvevő miatt már a regisztráció is hosszúra nyúlt, nem beszélve a zsűrizésről. Éveken át okozott ezért problémát, hogy a vidékről érkezők már nem tudták kivárni az eredményhirdetést, az ottmaradóknak pedig rendkívül unalmas, hosszadalmas volt a zsűri döntésének kivárása, ami megint csak sok időt szokott igénybe venni. Ezen a gondon sajnos nem segített az a bevett szokás sem – ami a többi versenyen is hasonlóképpen zajlik – miszerint a holtidő alatt a gyerekeknek egy külön teremben filmvetítést, később különböző társasjátékozást, udvari játékokat biztosítottunk, illetve megvendégtük őket. Mindezen gondok áthidalására úgy tűnik, a tavalyi évtől megszületett a megoldás. A

zsűrizés ideje alatt kimozdítottuk a versenyzőket, kísérőiket iskolánk épületéből, kihasználva azt a lehetőséget, hogy a város központjában vagyunk: könnyen megközelíthetőek a kulturális intézmények. Múzeumpedagógiai kapcsolataimnak köszönhetően az alkotómunka végeztével kisebb-nagyobb „túracsoportok” indultak a Damjanich János Múzeumba, a Szolnoki Múvésztelepre és a Sorkatona Múzeumba, ahol különböző foglalkozásokkal várták az igen vegyes csoportokat. Mivel a zsűrizés is elég hosszú ideig tartott, bőven volt időnk több turnus indítására, illetve arra, hogy a fogadó intézményekben elegendő időt tölthessenek el a versenyzők és kísérőik.

a zsűrizés ideje alatt kimozdítottuk a versenyzőket

Ezt a lehetőséget 2016-ban első ízben kínáltuk föl a verseny résztvevőinek, így mondhatom, hogy kísérleti jelleggel, egyfajta „piackutatásként”, fölmérve az igényeket, a

megvalósulás eredményeit, hibáit, bukta-tóit. Sajnos az időjárás kicsit megzavarta az előzetes terveket, de mindenképp sikernek könyvelhető az ötlet, ezért programomban – fölhasználva tapasztalatokat, véleményeket – részletesen kidolgozom ezt az újítást. Véleményem – és a megkérdezett kollégák, résztvevők véleménye alapján is – ez a rendhagyó foglalkozás nagyon sok szempontból nyereséges, ezért sikeres próbálkozás. Megoldódik a csellengő, az eredményhirdetést unatkozva, türelmetlenül váró gyerekek – és ezzel kísérőik problémája is. Új élményekkel, információkkal, tudással gazdagodnak még azok is, akik a versenyen nem szerepeltek sikerrel. Tapasztalatom szerint gyakran még a helyben lakó gyerekek sem ismerik múzeumainkat, kulturális intézményeinket, a sűrű mindennapokban nemigen jut idő a csoportos múzeumlátogatásokra, múzeumi órákra sem, ezért a kísérő kollégák és a szülők is

örömmel vették ezt a lehetőséget, visszatérve a túrákról gratuláltak és támogatásukról biztosítottak bennünket. A vidékről érkező vendégeinknek pedig kitűnő alkalom ez arra, hogy egy kicsit megismertessük őket a városunkkal, nevezetességeinkkel, büszkeségeinkkel. A séták és intézménylátogatások során a helybéli gyerekekben pedig a lokálpatriotizmus érzését erősíthetjük.

Lehetőség a szakmai konzultációra – a tudásmegosztás színtere

Más versenyek alkalmával gondot szokott okozni, hogy mit kezdjen magával a kísérőtanár, amíg a gyerekek alkotnak, pedig ilyenkor végre találkozhatunk olyan kollégákkal, akik ugyanazt a tantárgyat tanítják, mint mi – ami a rajz és vizuális kultúra esetében azért különleges alkalom, mert iskolán belül nem nagyon van lehetőség a szaktárgyi konzultációra, hiszen általában intézményenként egy-egy ilyen szakos kolléga elegendő.

Nagyszerű alkalom tehát egy ilyen rendezvény arra is, hogy amíg folyik az alkotómunka, a kísérőtanárok, felkészítő tanárok egymással szakmai dolgokról beszélgethessenek, konzultáljanak például módszerekről, technikákról, tanmenetről, tankönyvekről, erről és más versenyekről, sikerekről, problémákról. Mindezt már az első versenyt úgy terveztem, hogy szakmai előadást is szerveztem az ott jelenlévő kollégáknak, akik az évek alatt megszerették, már várják, és úgy készülnek, hogy tudjanak maradni, mert mindenki hasznosnak, gazdagítónak ítéli meg ezeket a közös foglalkozásokat, legyenek azok előadások vagy szakmai konzultációk.

Rangos zsűri – pedagógusokból, alkotóművészekből, egyéb szakemberekből

További rendhagyó ötlet a hagyományos versenyekhez képest, hogy a zsűrizésre igyekeztem megnyerni nemcsak pedagógusokat, hanem neves alkotóművészeket, országosan is elismert szakembereket is. Úgy gondoltam és gondolom azóta is, hogy ha ez a verseny a tehetségek fölkkutatásáról, megismeréséről és a tehetséggondozásról szól, mindenképpen bele kell vonnom a szakma nagyjait, akik fölfedezhetik maguknak akár majdani tanítványaikat, esetleg utódaikat, illetve nem csak egyfajta mikrokozmoszban mozognak, hanem

egyetemes szemlélettel, rálátással képesek tekinteni az alkotásokra, meglátva bennük az értéket. A zsűri tagjai között volt már érdemes tankönyvszerző,

mit kezdjen magával a kísérőtanár

voltak művésztanárok és rendszeresen, lelkiismeretesen részt vesznek a zsűrizésben a Szolnoki Művésztelep jeles alkotói. A zsűri kiválogatásánál mindig fontos szempont, hogy olyan kolléga, akinek diákja nevezett a versenyre, a verseny tisztasága érdekében ne legyen zsűritag.

A verseny tisztasága érdekében – teljes anonimitás

Mint fentebb említettem, a zsűri kiválasztásánál is fontos szempont, hogy tagjai ne ismerjék a részt vevő versenyzőket. A vetélkedő tisztaságát a versenyzők anonimitása is őrzi. A nevezők megérkezésükkor, a regisztráció során egy számmal megjelölt borítékot kapnak. Ebben két adatkérő lapocskát találhatók, az egyiket kitöltve visszateszik

a borítékba és lezárva odaadják a teremfelügyelő tanároknak, a másik, öntapadós lapot – ami a boríték számát, a versenyző korosztályát és a műve címét tartalmazza – az elkészült alkotás hátoldalán, alján rögzítik. A lezárt nevezési borítékok közül csak a díjazottakét bontjuk ki a sorszámok beazonosításával – amikor megkapjuk a zsűritől a díjazott alkotásokra ragasztott adatlapok sorszámait. Zsűritag nem mehet be addig az alkotóterembe, amíg ott valaki dolgozik, nehogy véletlenül egy-egy arcot vagy sorszámot tudjon kötni az alkotásokhoz, ami befolyásolhatná a döntésben.

A vetélkedő utóélete – kiállítás az iskolán kívül

Vetélkedőnk fontos jellegzetessége, hogy az itt készült munkákból igényes kiállítást rendezünk a város egyik nívós kiállítóhelyén. Az első években a szolnoki Aba-Novák Kulturális Központ adott otthont kiállításunknak, felújítását kísérő bezárásától kezdve a Damjanich János Múzeum sietett a segítségünkre, immár hatodik éve ott rendezzük meg kiállításunkat, amelyre meghívjuk minden résztvevőnket, illetve a zsűri tagjait is. Ez a kiállítás is igen nagy munkát igényel, hiszen a műveket kiállításra kész állapotban kell a helyszínre szállítani, ahol az alkotások mellett kis kártyákon megjelenik az alkotó neve, helyezése, iskolája, és a művének címe, illetve a versenyen használt sorszáma.

Didaktikai szempontból nagyon fontosnak tartom, hogy az alkotó gyerekek munkáit kiállítsuk, bárki által könnyen hozzáférhető helyen; a gyerekek láthassák, hogy munkájuknak értéke van, megbecsüljük erőfeszítéseiket – és nem utolsó sorban dicsőség már részt venni is ezen a

versenyen, ahol a legjobbak szerepelnek. Többen még vidékről is elutaznak a megnyitóra, van, aki külön csoportos kirándulást szervez, hogy megtekinthessék, kiértelmezhessék a kiállított műveket.

Egy kis statisztika

A vetélkedő elindításának második évében – a növekvő létszám miatt – szükségét éreztem egy számítógépes regisztrációs program elkészítésének, amelynek segítségével könnyedén regisztrálhatom és bármikor – visszamenőleg is – megnézhetem, hogy mely település, mely iskolájából hányan jöttek, milyen korcsoportúak, milyen műfajban vesznek részt a megmértetésen. Ez a nagyszerű program arra is alkalmas, hogy rögzítsem az egyes iskolákhoz, tanulókhöz tartozó felkészítő tanárokat és elérhetőségeiket, ami nagyban megkönnyíti a kapcsolattartást is. Az alábbi táblázatban az elmúlt 8 év legfontosabb statisztikai mutatóit foglalom össze.

a gyerekek láthassák, hogy munkájuknak értéke van

A vetélkedő a virtuális valóságban

A tavalyi év újítása egy facebook-csoport indítása volt – Képzőművészeti vetélkedő a Fiumeiben címmel. Ebbe a nyitott csoportba bárki kérheti felvételét, aki érdeklődik a versenyünk iránt. Ide feltöltöttem minden információt a versennyel kapcsolatban, mindazt, amit az iskolák is megkaptak, a versenykiírást, a versenynap várható programját és az összes fotót, ami a versenyen, illetve az alkotásokról készült. Nagyszerű ötletnek bizonyult ez a csoport, sok érdeklődő, hozzászóló volt, sőt voltak, akik felöltötték a verseny napján készült képeiket

vagy az iskolaújságjukban megjelent cikket arról, hogy nálunk jártak és sikerrel szere-

péltek. Ezt a lehetőséget mindenképpen fejlesztésre érdemesnek ítélem.

1. TÁBLÁZAT

Tanév	Rajzolás, festés (fő)				Szobrászat (fő)				Mind-összesen (fő)	Iskolák száma (db)
	I. korcsoport	II. korcsoport	III. korcsoport	Összesen	I. korcsoport	II. korcsoport	III. korcsoport	Összesen		
2008/2009	46	36	26	108	21	19	13	53	161	20
2009/2010	30	56	44	130	23	24	15	62	192	18
2010/2011	62	60	56	178	12	12	20	44	222	19
2011/2012	48	80	66	194	7	21	11	39	233	19
2012/2013	16	44	40	100	15	14	6	35	135	21
2013/2014	27	39	44	110	14	13	7	34	144	15
2014/2015	24	44	47	115	4	6	4	14	129	16
2015/2016	81	90	60	231	13	15	10	38	269	30

FORRÁS: Megyei Képzőművészeti Vetélkedő nyilvántartó program

ÖSSZEFOGLALÁS, A VERSENY LÉTJOGOSULTSÁGA

A fentiekben részletes leírást adtam a Megyei Képzőművészeti Vetélkedőről, annak jellegéről, formabontó megoldásairól, újításairól; arról, hogy hol tartok most.

Miért van szükség erre a vetélkedőre? Tehetségeket, tehetségégereteket felfedező, tehetséggon-
dozó versenyek mindig is voltak – gyakorlatilag minden tantárgyhoz köthetően. Felvetődik a kérdés, hogy egy művészeti verseny – a mai pénzközpontú és gépesített világban – mire lehet jó? Sajnos egyre inkább meg kell küzdenünk a művészet értékének létjogosultságáért, az alkotómunkában

rejlő öröm értékéért. Sok kolléga és szülő véleményét hallottam már, hogy milyen nagyszerű, amit például szakkörökön vagy versenyeken csinálunk, de manapság a művészetből nem lehet megélni. Ugyanakkor ne feledjük: a művészeti versenyek résztvevőiből kerülhetnek ki például a műszaki

szakemberek, mérnökök, a lakberendezők, a textiltervezők, a bórdíszművesek, a fafaragók, az asztalosok, cukrászok, szakácsok, pékek; mindazon szak-

ma képviselői, amihez ilyen vagy olyan szinten szükség van a művészi érzékre, a rajztudásra, a kézügyességre. Nem egy tanítványomat segített pályaválasztásában a képzőművészeti versenyeken történő sikeres szereplés. Nemcsak szakmai, művészeti

az alkotómunkában rejlő öröm

szempontból fejlődött a versenyek révén, hanem megtanulta értékelni a munkát, célokat keresni és azokat megvalósítani, elvisselni, ha alkotása rögtön nem hozott sikert, nem elcsüggedni, hanem újra nekivágni.

A művészeti versenyeken nem feltétlenül a kitűnő tanulók szoktak részt venni. Jó lehetőség ez azoknak a gyerekeknek, akiknek esetleg a többi tantárggyal, a tanulással problémáik vannak, amikor viszont alkotni kezdenek, a világ megszűnik körülöttük, az alkotásban kiteljesednek. És micsoda öröm, amikor kiderül, hogy ő is értékes, ő is tehetséges – és ennek a felismerésnek a pályaorientációnál is óriási szerepe lehet.

Iskolánk Akkreditált Kiváló Tehetségpont, így ennek a tisztünknek nagyszerűen megfelelnek tehetséggondozó versenyek, köztük a Megyei Képzőművészeti Vetélkedő.

Végül, de nem utolsó sorban a vetélkedő közösségi-kulturális értékéhez hozzájárulnak a 2016-ban bevezetett „kultúr-túrák” is. Azzal, hogy túrákat szervezünk városunk jeles múzeumaiba, intézményeibe, elvisszük a más településről érkezőket, bemutatva ezzel Szolnokot – úgy gondolom, városunknak is hasznára válik vetélkedőnk.

A sziráki óvoda gyermekei